

Diasporos rašytojai apie lietuvių kalbą: duona, pušynas, pieva – o ką ji reiškia jums?

Gegužės 7-ąją Lietuvoje minima Spaudos atgavimo, kalbos ir knygos diena. 1904 m. buvo panaikintas net keturiasdešimt metų trukęs lietuviškos spaudos draudimas. Norėdami prasmingai pažymėti šią datą, sumanėme išsiaiškinti, kokią knygą apie lietuvių kalbą diasporos rašytojai norėtų parašyti šiandien.

Pasauliolietuvis.lt | Jolita Zykutė

Birželio mėnesį kas trejus metus vyksta Pasaulio lietuvių rašytojų suvažiavimai. Jų dalyviai – skirtingose šalyse kuriantys autoriai. Tai poetai, prozininkai, vaikų ar suaugusiųjų literatūros kūrėjai. Nuo 2019 m. jau įvyko trys tokie susitikimai. Į juos susirenkantys rašytojai kuria skirtinguose kultūriniuose kontekstuose, tačiau juos visus vienaip ar kitaip jungia Lietuva ir lietuvių kalba.

Pakvietėme šių suvažiavimų dalyvius atsakyti į kelis klausimus: kokią knygą jie rašytų apie lietuvių kalbą ir kaip ją apibūdintų, jei ši taptų žmogumi, daiktu, gyvūnu, spalva, kvapu, jausmu, garsu ar net patiekalu.

Nors kai kurie autoriai kuria ne lietuvių kalba, nes yra jau gimę ne Lietuvoje, bet kiekvieno jų emocinis ryšys su šia kalba yra stiprus ir gyvas. Rašytojai regi lietuvių kalbos išskirtinumą, jaučia rūpestį dėl jos ateities. Vieni norėtų savo knygą apie lietuvių kalbą rašyti kaip mokslinę studiją, kiti rinktųsi romano, poemos žanrą ar net gatvės meno projektą.

Pristatome aštuonių autorių atsakymus.

Eglė Garrick (Australija)

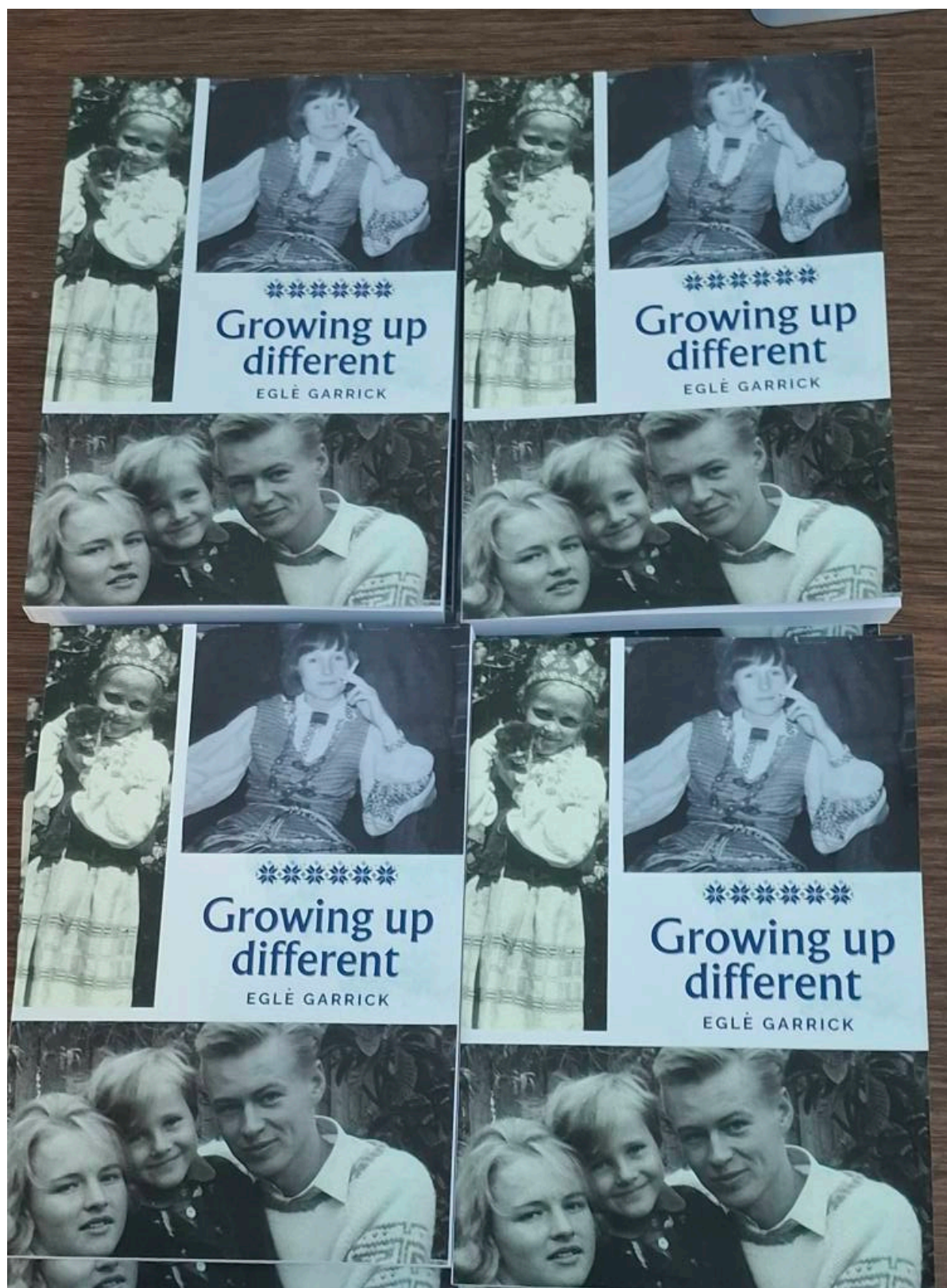
Eglė Garrick | Asmeninio archyvo nuotr.

Eglė Garrick gimė ir gyvena Australijoje. Ji yra išleidusi knygą anglų kalba „Growing up Different: A Lithuanian childhood in suburban Australia“ („Augti kitokiai: lietuviška vaikystė Australijos priemiestyje“). Šiuo metu rašo jos tęsinį. Kuria anglų kalba.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, ji vadintųsi „Tėvų kalba“. Tai būtų biografija – istorinio pobūdžio knyga apie prisiminimus ir nostalgiją.

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: senas
- daiktas: viskam naudingas
- gyvūnas: banginis
- spalva: žalia
- kvapas: pušies
- jausmas: laimė
- garsas: valsas
- maistas: varškė

Eglės Garrick knyga | Asmeninio archyvo nuotr.

Rasa Sage (Nyderlandai)

Rasa Sagė | Asmeninio
archyvo nuotr.

Rasa Sagė gimė Lietuvoje, gyvena Nyderlanduose. Ji yra išleidusi penkias knygas lietuvių kalba. Šiuo metu išėjusi kūrybinių atostogų.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, ji vadintųsi „Tu Lietuva esi, kai kalbi“ ir būtų filosofinis, augimo, istorinis romanas apie tai, kaip žmonės tarsi Babelio bokšte vienu metu kalbėjo visomis kalbomis ir suprato vienas kitą, kol atsitiko taip, kad nebesuprato. Tada lietuvių kalba turėjo būti išgryninta – išvalyta, pašalintos svetimybės. Aišku, šioje knygoje būtina būtų meilės linija.

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: stipri, savarankiška moteris, turinti gražų balsą, lengvai melancholiška, tačiau kupina gerumo
- daiktas: ornamentais išraižyta ąžuolinė skrynja
- gyvūnas: karvė (gal tai ne pats romantiškiausias palyginimas, tačiau karvė – šilta, sava, jauki. Ji taiki ir globojanti, maitina ne tik kūną, bet ir sielą)
- spalva: žalia, geltona, mėlyna, rausva
- kvapas: stiprios ramunėlių arbatos su medumi
- jausmas: namų jausmas – šilta, saugu, patogų ir gera
- garsas: Justino Marcinkevičiaus daina „Tai gražiai mane augino“
- maistas: šaltibarščiai

M M De Voe (JAV)

M M de Voe | Luba Grosman nuotr.

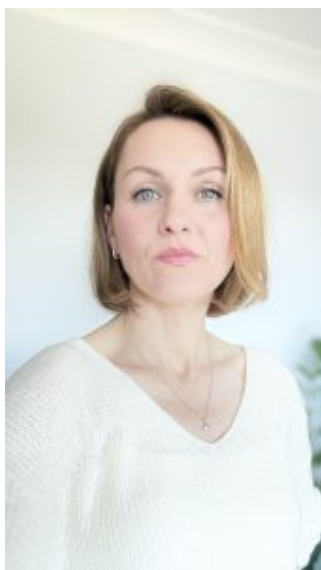
M M De Voe gimė ir gyvena JAV. Ji rašo anglų kalba. Yra išleidusi dvi knygas. Šiuo metu ruošia išleisti savo pirmąjį romaną „The Boy Who Loved Trees“ („Berniukas, kuris mylėjo medžius“). Jame pasakojama apie jauną JAV gimusį lietuvį, kuris 1985 m. vasarą keliauja į Vilnių, kur tyrinėja savo tikybą, auklėjimą, įsitraukia į politines intrigas ir išbando uždraustą meilę.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, ji vadintųsi „Be nosinių negyvensiu“. Tai būtų vizualus gatvės meno projektas, užrašytas ant Užupio tvorų. Lietuvos menininkams būtų duota užduotis – kiekvieną linksnį iliustruoti vienu iš penkių žodžių (Lietuva, lietuviai, lietuviškumas, tauta ir dabartis). Gatvės dalis, kurioje būtų eksponuojami menininkų sukurti darbai, vadintųsi „Gramatikos gatvė“.

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: dailininkė gamtoje
- daiktas: menas
- gyvūnas: vėžlys su karūna
- spalva: dangaus melsvumas prieš audrą
- kvapas: gaivus
- jausmas: priblokštas
- garsas: aidas
- maistas: cepelinai

Aistė Armonavičienė (Jungtinė Karalystė)

Aistė
Armonavičienė |
Asmeninio archyvo
nuotr.

Aistė Armonavičienė gimė Lietuvoje, gyvena Jungtinėje Karalystėje. Ji yra išleidusi tris poezijos knygas lietuvių kalba ir šiuo metu rašo naują – „Rožė ir drakonas“. Kuria lietuviškai, kartais savo eiles verčia į anglų kalbą.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, tai būtų fantastinis romanas „Pirmykštis kodas“. Dievas, kurdamas pirmuosius žmones, į jų sąmonę įrašo lietuvių kalbos programą. Adomas ir Ieva, būdami visos žmonijos tėvais, šią kalbą perduoda visoms ateinančioms kartoms. Po Babelio bokšto griūties žmonija susiskaldo dėl lingvistinių skirtumų ir nesusikalbėjimo. Lietuvių kalba išlieka iki šių dienų, išsaugodama pirmykštį ir originalų kalbos kodą.

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: Adomas ir Ieva
- daiktas: rojaus sodas
- gyvūnas: panda
- spalva: visos vaivorykštės spalvos
- kvapas: jazminų aromatas, sumišęs su šviežiai nupjautos žolės kvapu
- jausmas: nežemiškas

- garsas: daina apie meilę
- maistas: kasdieninė duona

Judita Grublienė (Jungtinė Karalystė)

Judita Grublienė | Asmeninio archyvo nuotr.

Judita Grublienė (Judita Gru) gimė Lietuvoje, gyvena Jungtinėje Karalystėje. Ji yra išleidusi keturias poezijos knygas, tris iš jų lietuviškai. Kuria lietuvių ir anglų kalbomis.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, ji vadintųsi „Lietuvių kalbos iššūkiai moderniajame pasaulyje“. Ši lyginamosios kalbotyros knyga būtų paremta moksliniais kalbininkų tyrimais.

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: Vytautas Didysis
- daiktas: gintaras arba austa juosta
- gyvūnas: žaltys
- spalva: žalia
- kvapas: žemuogės ir čiobreliai
- jausmas: švelnumas
- garsas: sutartinė
- maistas: juoda ruginė duona

Valdas Aušra (JAV)

Valdas Ausra | Arūno Šatkaus nuotr.

Valdas Aušra gimė Lietuvoje, gyvena JAV. Jis yra išleidęs dešimt knygų, daugumą lietuvių kalba. Kuria lietuviškai, kartais ir angliškai.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, ji vadintųsi „Užmirštos istorijos kalbėjimas“ ir ją sudarytų sakmės ir eapai, pasireiškiantys dabar. Knygoje būtų pasakojama apie dabar sąmoningai ar nesąmoningai iškylančius ryšius su šaknimis – istorinėmis, kultūrinėmis, kalbinėmis. Kodėl lietuvių kalba tokia „užsikonservavusi“ ir mažai pakitusi? Koks to išlikimo tikslas pasauliniame ir Europos kontekste?

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: susimąstęs ir lengvai depresuotas
- daiktas: ariamas laukas
- gyvūnas: stirna
- spalva: žiemkenčių laukas pavasarį
- kvapas: pušyno kvapas po lietaus
- jausmas: ilgesys
- garsas: pajūrio pušyno ošimas vėjyje
- maistas: šiupinys

Nijolė Marytė Šerniūtė (JAV)

Nijolė Marytė Šerniūtė |
Asmeninio archyvo
nuotr.

Nijolė Marytė Šerniūtė gimė Lietuvoje, gyvena JAV. Ji yra išleidusi septynias knygas lietuvių kalba (poezija ir romanai). Kuria tik lietuvių kalba. Jos naujausias romanas „Amerikos benkartas“ jau leidykloje. Šiuo metu ruošia spaudai poezijos knygą „Pro šonkaulių tvorą“.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, tai būtų satyrinė poema „Neskriausime kalbos...“. Joje autorė pasakotų apie pseudoišsilavinusius menkus, angliškais, rusiškais, vokiškais žodžiais besidarkančius žmogelius, kurie galų gale nebesusišneka su savo močiutėmis ir dėl to palikimas atitenka šunų prieglaudai.

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: Antanas Strazdas
- daiktas: pieštukas
- gyvūnas: šuo
- spalva: marga
- kvapas: rugiai
- jausmas: meilė
- garsas: giesmė „Marija, Marija, skaisčiausia lelija“
- maistas: duona

Jolita Zykutė (Vokietija)

Jolita Zykutė | Asmeninio archyvo nuotr.

Jolita Zykutė gimė Lietvoje, gyvena Vokietijoje. Ji yra išleidusi aštuonias knygas, tarp jų romanus ir knygas vaikams. Vasarą pasirodys jos naujausias romanas „Drugelis, arba 69 iš 2 nesidalija“. Kuria lietuvių kalba. Šiuo metu redaguoja vaikišką knygą ir rašo romaną suaugusiems.

Jeigu rašytų knygą apie lietuvių kalbą, tai būtų nuotykių romanas „Užmiršta paslaptis“. Veiksmas vyktų viduramžiais ir XXI amžiuje. Būtų pasakojamos kelios siužetinės linijos, kurios, kaip galiausiai paaiškėtų, yra susiję. Herojai ieško lobio, kurį būtų greitai radę, jeigu būtų buvę dėmesingesni ir geriau mokėtų lietuvių kalbą.

Jeigu lietuvių kalba būtų...

- žmogus: paslaptinga graži moteris, visada nešiojanti apsiaustą su gobtuvu ir niekada nežiūrinti tau į akis, nors tu to ir labai sieki
- daiktas: Joninių naktį miške rasta ąžuolo gilė
- gyvūnas: kamanė
- spalva: žolė, ant kurios pribyrėjo raudonų obuolių
- kvapas: rūkas
- jausmas: švelnus ilgesys
- garsas: lietuvių liaudies daina „Oi seniai seniai pas motulę buvau“
- maistas: mutinys (pienas su žemuogėmis ir duonos gabaliukais)

Kaip į klausimus atsakytumėte jūs?

Norime tikėti, kad diasporos autoriai įkvėpė jus susimąstyti apie lietuvių kalbą, priminė, koks didelis turtas ji yra.

Kviečiame kiekvieną šių eilučių skaitytoją pagalvoti, kokią knygą apie lietuvių kalbą (žanras, pavadinimas ir trumpas siužetas) jis norėtų paskaityti ar pats parašyti.

Taip pat kviečiame pratęsti sakinius ir atsakyti į klausimus:

Jeigu lietuvių kalba būtų žmogus, jis būtų...

Jeigu lietuvių kalba būtų daiktas, jis būtų...

Jeigu lietuvių kalba būtų gyvūnas, jis būtų...

Jeigu lietuvių kalba būtų spalva, ji būtų...

Jeigu lietuvių kalba būtų kvapas, jis būtų...

Jeigu lietuvių kalba būtų jausmas, jis būtų...

Jeigu lietuvių kalba būtų garsas ar daina, melodija, tai būtų...

Jeigu lietuvių kalba būtų maistas ar patiekalas, tai būtų...

Primename, kad visi atsakymai į šiuos klausimus yra teisingi.

Svarbiausia užduoties paslaptis – pajusti, kiek kiekviename mūsų gyvena stiprių emocijų, susijusių su lietuvių kalba, ir kokios jos galingos.

Projektas „Pasaulio Lietuva.“

Jei norėtumėte publikuoti straipsnį prašome nekeisti straipsnio pavadinimo, nurodyti informacijos šaltinį, autorių ir projekto pavadinimą.